

Криміналізація контрабанди. Чого чекати суб'єктам ЗЕД?

№20, 20 травня 2021

Герман Тасліцький,
адвокат з митних справ
Delta International Services Group

Олег Щербак,
адвокат з митних справ
Delta International Services Group

Президент України подав до Верховної Ради України як невідкладний законопроект № 5420 від 23.04.2021 р., у якому запропонував віднести до кримінальних правопорушень окремі статті Митного кодексу України (далі – МКУ).

Зокрема, запропоновано криміналізувати:

– Контрабанду товарів, контрабанду підакцизних товарів у значних, великих розмірах, або вчинених раніше судимою особою, за попередньою змовою з використанням влади, службового становища, або організованою групою, а так само спеціальний рецидив і повторність.

– Недостовірне декларування товарів у значних, великих, особливо великих розмірах, або вчинені за попередньою змовою зі службовою особою митного органу, або сприяння в будь-якій формі службовою особою митного органу вчиненню таких діянь із використанням влади чи службового становища, а так само спеціальний рецидив і повторність.

У законопроекті також запропоновано уточнити склад уже наявних статей щодо контрабанди наркотичних засобів (стаття 201 Кримінального кодексу України, далі – КК України) та щодо контрабанди лісоматеріалів (стаття 201¹ КК України), визнавши кваліфікуючою ознакою "дії, спрямовані на переміщення" замість "переміщення".

У частині підслідності нові склади кримінальних правопорушень розслідуватиме Бюро економічної безпеки України. До початку функціонування цього органу тимчасово вони будуть підслідні слідчим "податкової міліції". У разі якщо під час розслідування буде встановлено вчинення таких правопорушень службовою особою митного органу, тоді вони будуть підслідні НАБУ.

Аналіз цього законопроекту дає уявлення про те, які причини спонукали владу встановити кримінальну відповідальність, як саме боротимуться з контрабандою та що розуміють під цим явищем.

Цікавою щодо цього є пояснювальна записка до законопроекту, у якій законодавець обґрунтовує необхідність запровадження кримінальної відповідальності за імпортування товарів із приховуванням від митного контролю або за недостовірне декларування товарів. На наш погляд, головною тезою такої необхідності є: "...у рамках здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення відповідно до МКУ, урахувавши те, що судами закриваються справи із значною вартістю предметів правопорушень, митні органи не мають достатніх повноважень та не в змозі здійснити усі необхідні заходи, спрямовані на документування і доказування обставин вчиненого правопорушення, що в подальшому унеможлиблює притягнення винних осіб до відповідальності". На думку законодавців, під час адміністративного розгляду справи митні органи не наділено достатніми процесуальними правами, які дали б їм можливість здійснити всіх необхідних заходів щодо доведення адміністративного правопорушення.

Отже, замість того щоб розширити повноваження митних органів й усунути умови, які не дають їм повною мірою проводити процесуальні дії, одразу запропоновано найсуперечливіше рішення – усіх саджати.

Доцільно з'ясувати деякі нюанси законопроекту.

По-перше, привертає увагу уточнення складів кримінальних правопорушень за всіма існуючими й майбутніми "контрабандними" статтями. Законодавець пропонує перенести закінченість злочинів із моменту фактичного переміщення товарів через митний кордон України (залишення зони митного контролю) на момент активної поведінки з переміщення, тобто на час перебування в зоні митного контролю.

На сьогодні законодавство вважає злочин з контрабанди (статті 201 та 201¹ КК України) закінченим тоді, коли товар вже фактично переміщено за межі зони митного контролю, але на момент його перебування там і виявлення ознак цього правопорушення закон відносить це до замаху на злочин. На цьому докладніше було наголошено в майже канонічній постанові Пленуму ВСУ від 03.06.2005 р. № 8 з питань контрабанди. Там замах було описано як виявлення ознак правопорушення під час митного огляду, переогляду тощо в момент, коли товар ще не переміщено.

У запропонованій редакції статей замах на злочин пересувається в часі технологічно на етап до початку переміщення товару в зону митного контролю для проведення митного оформлення, коли ознаки кримінального правопорушення практично не виявляються. А закінчений злочин виникає в момент виявлення ознак кримінального правопорушення під час переміщення товарів у зоні митного контролю або поза зонами митного контролю.

По-друге, боротьбу з контрабандою доповнюють боротьбою з недостовірним декларуванням товарів, що по суті може бути розглянуто як різновид контрабанди, оскільки внесення до митної декларації недостовірних відомостей щодо товару є його приховуванням від митного контролю.

По-третє, законодавець установлює розмір шкоди, з якої настає кримінальна відповідальність, без будь-якої логіки. Бо практично ті самі кримінальні правопорушення, пов'язані з ухиленням від сплати податків, мають зовсім інші розміри завданої шкоди для віднесення такого правопорушення до кримінального. Наприклад, сума несплачених податків, з якої починається кримінальна відповідальність (значний розмір) за статтею 212 КК України, становить 3405000,00 грн, але за запропованою статтею 201⁴ КК України – 147550,00 грн. Причому об'єктивні сторони кримінального правопорушення за обома статтями майже подібні – ухилення від сплати податків і зборів. Ще більш разючу диспропорцію влада запропонувала у статті 201² КК України, відповідно до якої кримінальна відповідальність за переміщення товарів із приховуванням від митного контролю або поза межами митного контролю починається із суми 113500,00 грн, що в середньому в податках становить 36320,00 грн!!!

Отже, у запропонованій таблиці можна ознайомитися з кваліфікуючими ознаками в нових статтях КК України та розмірами грошових санкцій станом на 2021 рік. А запитання "Чи можна вважати пропорційним кримінальне правопорушення й відповідне покарання та чи виконує запропоноване покарання свою мету – не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами?" залишимо відкритим.

Склад	Грошовий еквівалент кваліфікуючої ознаки	Санкція	Грошовий еквівалент
Стаття 201². Контрабанда товарів			
1. Контрабанда товарів, тобто дії, спрямовані на переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного	Від 113,5 тис. грн	Карається штрафом від десяти тисяч до двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Штраф від 170 тис. грн до 425 тис. грн

контролю товарів (крім товарів, передбачених статтею 201 ³ цього Кодексу), вчинена у значному розмірі			
2. Ті самі дії, вчинені особою, раніше судимою за один із злочинів, передбачених статтями 201, 201 ¹ , 201 ² , 201 ³ , 305 цього Кодексу, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням влади чи службового становища, або у великому розмірі	Від 681 тис. грн	Караються штрафом від п'ятдесяти тисяч до сімдесяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна	Штраф від 850 тис. грн до 1,275 млн грн
3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою	Від 113,5 тис. грн	Караються позбавленням волі на строк від семи до одинадцяти років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна	—

Стаття 201³. Контрабанда підакцизних товарів

1. Контрабанда підакцизних товарів, тобто дії, спрямовані на переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю підакцизних товарів (крім електричної енергії), вчинена у значному розмірі	Від 56,75 тис. грн (крім електричної енергії)	Карається штрафом від двадцяти тисяч до сорока тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до шести років	Штраф від 340 тис. грн до 680 тис. грн
2. Ті самі дії, вчинені особою, раніше судимою за один із злочинів, передбачених статтями 201, 201 ¹ , 201 ² , 201 ³ , 204, 305 цього Кодексу, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням влади чи	Від 454 тис. грн (крім електричної енергії)	Караються штрафом від сімдесяти п'яти тисяч до ста двадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від шести до одинадцяти років, з	Штраф від 1,275 млн грн до 2,040 млн грн

службового становища, або у великому розмірі		позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна	
3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою	Від 56,75 тис. грн (крім електричної енергії)	Караються позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна	—

Стаття 201⁴. Недостовірне декларування товарів

1. Недостовірне декларування товарів, тобто внесення до митної декларації недостовірних відомостей або ненадання під час митного оформлення за встановленою формою точних і достовірних відомостей про товари та/або транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають обов'язковому декларуванню та випускаються у вільний обіг, якщо такі дії призвели або могли призвести до неправомірного зменшення чи звільнення від сплати митних платежів у значних розмірах	Від 147,55 тис. грн	Карається штрафом від десяти тисяч до сімнадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	Штраф від 170 тис. грн до 289 тис. грн
2. Ті самі діяння, вчинені особою, раніше судимою за один із злочинів, передбачених статтями 201 ⁴ , 212 та 212 ¹ цього Кодексу, або за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони призвели або могли призвести до неправомірного зменшення чи звільнення від сплати митних платежів у великих розмірах	Від 737,75 тис. грн	Караються штрафом від сорока п'яти тисяч до шістдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого	Штраф від 765 тис. грн до 1,105 млн грн

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони призвели або могли призвести до неправомірного зменшення або звільнення від сплати митних платежів в особливо великих розмірах	Від 1589 тис. грн	Караються штрафом від дев'яноста п'яти тисяч до ста двадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна	Штраф від 1,615 млн грн до 2,040 млн грн
4. Діяння, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, вчинені за попередньою змовою зі службовою особою митного органу, або сприяння в будь-якій формі службовою особою митного органу вчиненню таких діянь із використанням влади чи службового становища	Від 147,55 тис. грн	Караються позбавленням волі на строк від п'яти до одинадцяти років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна	—

Варто зазначити, що поняття "недостовірне декларування" в чинній редакції МКУ немає, як і поняття "недостовірні відомості".

МКУ оперує поняттями "неправдиві відомості" (стаття 483 МКУ), а також "точні та достовірні відомості" (стаття 472 МКУ).

Водночас недостовірними відомостями, очевидно, мають бути ті, які не відповідають критерію "правдивості", тобто в яких спотворено сутність угоди, найменування, асортимент, вагу, кількість чи вартість товарів тощо.

Окремо необхідно звернути увагу на запропоновану диспозицію ст. 201⁴ КК України. За своєю структурою проєкт статті 201⁴ КК України є переробленою статтею 472 МКУ з матеріальним складом – шкода державі у вигляді недержаних митних платежів.

Стаття 472 МКУ	Проєкт статті 201 ⁴ КК України (ч. 1)
Недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, тобто незаявлення за встановленою формою точних і достовірних відомостей (наявність, найменування або назва, кількість тощо) про товари, транспортні засоби комерційного призначення , які підлягають обов'язковому декларуванню в разі переміщення через митний кордон України	Недостовірне декларування товарів, тобто внесення до митної декларації недостовірних відомостей або ненадання під час митного оформлення за встановленою формою точних і достовірних відомостей про товари та/ або транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають обов'язковому декларуванню та випускаються у вільний обіг, якщо такі дії призвели або могли призвести до

неправомірного зменшення чи звільнення від сплати митних платежів у значних розмірах

Принагідно зауважимо, що в запропонованому проекті статті 201⁴ КК України до кваліфікуючих ознак віднесено товари, які розміщуються саме в митний режим імпорту (випускаються у вільний обіг) відповідно до глави 13 МКУ. Тобто товари, які заявляються, наприклад, у митні режими "Тимчасового ввезення" або "Транзиту", не можуть бути предметами цього правопорушення, а отже склад цього злочину в такому разі виключається. Передбачаємо, що в разі недекларування товарів під час розміщення їх в інші режими, ніж режим імпорту, митний орган й надалі складатиме протоколи про порушення митних правил за статтею 472 МКУ.

Суб'єктом за цим злочином з урахуванням статей 27 і 28 КК України можуть бути особи:

- які безпосередньо вносять відомості до митної декларації (особи, відомості про які містяться в гр. 54 митної декларації, громадяни в окремих випадках);
- які безпосередньо надають митному органу відомості про товари під час митного оформлення (агент із митного оформлення, водій, громадяни тощо);
- які під час кримінального провадження можуть бути визнані співучасниками кримінального правопорушення (службова особа митного органу, посадова особа імпортера тощо).

Диспозицію цієї статті виписано настільки "розмито", що кожен помилку в митній декларації, яка спричинила зменшення митних платежів, проте встановлених митним органом, може бути розглянуто крізь призму кримінального правопорушення.

З огляду на це виникає таке відчуття, що знання митних процедур ініціаторами законопроєкту обмежується перетином кордону й переміщенням товарів в аеропорту "Бориспіль", тобто некомерційним товарооборотом. Бо тоді запропонований законопроєкт цілий клас професіоналів – співробітників підприємств, що здійснюють імпортування товарів в Україну, та співробітників компаній – митних брокерів, які надають послуги з митного оформлення та складають і подають митному органу митну декларацію, ставить однією ногою на лаву підсудних. Погодьтеся, якщо фізична особа самостійно або за попередньою змовою групою осіб щось приховала у своєму чемодані чи автомобілі та намагалася здійснити переміщення таких товарів з ухиленням від сплати митних платежів у повному обсязі й такі дії було виявлено під час митного контролю, то це одна справа. Та зовсім інша, якщо це посадова особа суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, на яку покладено здійснення декларування товарів митному органу, тобто оброблення документів від перевізника й нерезидента на товар, підготовку й подання митної декларації та здійснення митного оформлення в інтересах свого роботодавця, і під час митного контролю митний орган устанавлює якусь невідповідність, що спричиняє збільшення сплати митних платежів. Ось дві події, а стаття та відповідальність однакові. А частіше в другому випадку відповідальність значно вища, бо сума митних платежів за однією митною декларацією може становити десятки мільйонів гривень.

Отже, давні намагання фахівців із митного права привернути увагу законодавців до цієї проблеми постають із новою силою. Бо якщо "вчора" такі фахівці несли індивідуальну фінансову відповідальність, то тепер вони можуть опинитися за ґратами, не маючи до товару жодного стосунку (ані права власності, ані права користування).

© ТОВ "ІАЦ "ЛІГА", ТОВ "ЛІГА ЗАКОН", 2021

У разі цитування або іншого використання матеріалів, розміщених у цьому продукті ЛІГА:ЗАКОН, посилання на ЛІГА:ЗАКОН обов'язкове. Повне або часткове відтворення чи тиражування будь-яким способом цих матеріалів без письмового дозволу ТОВ "ЛІГА ЗАКОН" заборонено.

© ТОВ "Інформаційно-аналітичний центр "ЛІГА", 2021
© ТОВ "ЛІГА ЗАКОН", 2021